

Asia: VM068:00/2017

Kuuleminen henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportista

Nykytilan ongelmat

Onko työryhmä mielestänne tunnistanut oikeat haasteet nykyjärjestelmässä? Onko tiedossanne sellaisia ongelmia, jotka tulisi näiden lisäksi huomioida?

Työryhmä on mielestämme tunnistanut hyvin henkilötunnuksen nykymallin haasteet. Uudistuksen mahdollisia ulottuvuuksia ja tarpeellisuutta on pohdittu tarkkaan. Näkemyksemme mukaan isona haasteena on muutoksen vaatima työmäärä ja sen kustannukset, josta yksi merkittävimmistä on tietojärjestelmämuutokset. Muutoksen vaiheistamisen ja siirtymäaikojen suunnittelu on erityisen tärkeää. Järjestelmämuutosten määrittelyt, toteutus ja yhteentoimivuuden varmistaminen sekä tuotantoon implementointi esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon muuttuvassa käyttöympäristössä on useita vuosi kestävä prosessi ja kustannuksiltaan mittava. Se, miten muutoskustannukset rahoitetaan, tulisi säädellä tarkasti.

Onko järjestelmässä sellaisia elementtejä, joista ei mielestänne saisi luopua?

Näkemyksemme mukaan henkilötunnuksen suunnitelmallisella uudistamisella on mahdollisuuksia. Mikäli rekisteritutkimuksessa päästään eroon rinnakkaisista henkilöllisyyksistä, esimerkiksi henkilöiden tietojen yhdistämiset eri rekisterien välillä helpottuvat. Henkilötunnus, joka ei sisällä itsessään tietoa, on kannatettava ja se tukee myös tietosuojaa-asetuksen periaatteiden noudattamista.

Tulevaisuuden näkymät ja haasteet

Millaisten ilmiöiden oletatte vaikuttavan henkilön yksilöinnin ja identiteetin tarpeisiin tulevaisuudessa? Onko joihinkin muutostrendeihin reagoiminen erityisen kriittistä tulevaa ratkaisua suunniteltaessa?

Henkilöitä yksilöivä tunnus tai tunnukset, jos identiteettiavaruuksia on useita, voi olla tulevaisuudessakin samantapainen kuin tällä hetkellä, mutta henkilön ikä- tai sukupuolitiedot voidaan erottaa tunnuksesta. Nämä tiedot tulisi kuitenkin olla saatavissa helposti, nopeasti ja huokeasti rekisteritietojen yhteydessä. Rekisteritutkimuksessa ikä- ja sukupuolitieto on oleellinen, ilman sitä tutkimuksen teko vaikeutuu. Globaalisti nouseva trendi kuitenkin tulee olemaan henkilön yksilöinti muulla tavoin kuin sukupuolen mukaan

Miten näette nykyisen henkilötunnusjärjestelmän mahdollisuudet vastata tulevaisuuden haasteisiin?

Näkemyksemme on, että henkilötunnusjärjestelmän pitäisi mahdollistaa ehjä henkilötason tietojen seuranta. Jos henkilön henkilötunnus muuttuu, joko uudistuksen seurauksena tai muusta syystä, kuten sukupuolistatuksen muuttuessa, mahdollisuus henkilöä koskevaan seurantatietoon muutoksien ylitse tulisi säilyttää.

Oletteko tunnistaneeet sellaisia jo olemassa olevia tarpeita, joihin väliraportissa esitetyt ratkaisumallit eivät kykene vastaamaan?

Rekisteritutkimus kohdentuu usein henkilöiden historiatietoihin myös kuoleman jälkeen. Näkemyksemme mukaan henkilötunnuksen uudistamisen yhteydessä tulisi säilyttää myös henkilöön liittyvän historiatietojen käyttömahdollisuus siten, ettei elossa olevien ja kuolleiden henkilöiden ikä- ja sukupuolietietojen analysointi samoissa tutkimuksissa vaikeudu kohtuuttomasti ja tiedot olisivat jatkossakin käytettävissä.

Näkemyksemme on, että kansainvälisyyden monimuotoistuminen ja sähköinen, rajat ylittävä tiedon välittäminen tulee lisääntymään. Linkit muiden maiden henkilötunnus-järjestelmiin: kansainvälisen liikkuvuuden näkökulmasta uudessa henkilötunnusjärjestelmässä pitäisi varmistaa mahdollisuus ainakin EU-maiden väliseen tietojen yhdistämiseen ja henkilöiden seuraamiseen rajojen ylitse. Pohjoismaat olisi sopiva lähtökohta.

Tietosuojan ja tietoturvan näkökulmasta kansalaisen luottamus tietojen turvalliseen käsittelyyn tunnuksesta huolimatta on säilytettävä. Lisääntyvä digitaalisuus aiheuttaa kansalaisille tietojen käyttöön liittyvää epävarmuutta. henkilötunnuksen uudistamisen yhteydessä tulee arvioida myös kansalaisen näkökulmasta, miten jokainen niin halutessaan voisi hallita omia tietojaan ja mahdollisia erillisiä identiteettiavaruuksia, on tärkeä huomioida. Numero-kirjain- tyyppisesti muodostetuilla yksilöintitunnuksilla voidaan ennaltaehkäistä myös identiteettivarkauksia. Näkemyksemme mukaan nykyisen kaltainen henkilötunnus ei vastaa riittävästi henkilön identiteettisuojaan, tietosuojan, tietoturvan, kansainvälisyyden, yksilön omien tietojen hallintaan. Esimerkiksi tunnuksen hyvä muistettavuus ei ole painoarvoltaan merkittävin edellä mainitut asiat huomioiden.

Biometria

Miten näette biometrian hyödyntämismahdollisuudet uudistuksessa?

Biometrian hyödyntämismahdollisuuksien kehittämistä henkilön tunnistamisessa voisi näkemyksemme mukaan edistää henkilötunnuksen uudistuksen rinnalla.

Millaisia mahdollisuuksia biometria tarjoaa?

Biometria voisi tarjota kansainvälisesti yhdenmukaisen tavan henkilön tunnistamiseen, mutta se vaatii vielä kehittämistä sekä vakiintuneita, kansainvälisiä käytänteitä.

Millaisia riskejä näette biometrian hyödyntämisessä?

Riskeinä biometrian hyödyntämisessä näemme biometrinen tunnistautumisvälineiden rajatun saatavuuden sekä yleiskäyttöisen kehittämisen työläyden. Kopiointimahdollisuuksiin kiinnitettävä erityistä huomiota biometriassa samoin kuin biometrisen tunnistautumisen henkilöriippuvaiset rajoitteet. Myös biometriikan käyttöön liittyvän koulutuksen vaatima aika on huomioitava investointina.

Ratkaisumallien arviointi

Kommentteja minimimallista

Raportissa kuvattu minimimallinen henkilötunnuksen uudistaminen ei ole kannatettava. Se ei ratkaisisi nykyiseen henkilötunnukseen liittyviä haasteita.

Kommentteja keskitetystä mallista

Keskitetyn mallin ja hajautetun mallin ratkaisuja ja mahdollisuuksia kannattaisi selvittää tarkemmin ja tehdä vielä vertailua sekä käyttöönoton ja hallinnoin näkökulmista

Kommentteja hajautetusta mallista

Keskitetyn mallin ja hajautetun mallin ratkaisuja ja mahdollisuuksia kannattaisi selvittää tarkemmin ja tehdä vielä vertailua sekä käyttöönoton ja hallinnoin näkökulmista

Millä tavalla työtä tulisi mielestänne jatkossa suunnata? Mitkä elementit esitetyistä malleista ovat mielestänne tarkoituksenmukaisia jatkoselvityksen kannalta?

Keskitetyn mallin ja hajautetun mallin ratkaisuja ja mahdollisuuksia kannattaisi selvittää tarkemmin ja tehdä vielä vertailua sekä käyttöönoton ja hallinnoin näkökulmista

Mitä elementtejä malleista puuttuu tai haluaisitteko esittää kokonaan toisenlaista ratkaisumallia?

-

Vaikutukset

Miten vaikutusarviointia olisi mielestänne tarkoituksenmukaista tehdä, kun jatkoselvityksen kohde on konkretisoitunut?

Mielestämme ennen henkilötunnuksen uudistamista vaikutukset tulisi arvioida käytännön toimenpiteiden näkökulmasta vielä järjestelmätoimittajien ja viranomaistahojen kanssa ja kuulla heidän näkemykset realistisista aikatauluista sekä muista käytännön toteutukseen liittyvistä konkreettisista toimenpiteistä sekä kustannuksista.

Mitä tahoja olisi mielestänne tärkeää kuulla vaikutuksia arvioitaessa?

Uudistukseen liittyvä kansalaisten kuuleminen, miten tämä tulisi vaikuttamaan heidän arjen toiminnoissaan, on erityisen tärkeää. Kokemuksia olisi hyvä tarkastella myös kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Miten arvioisitte vaikutuksia järjestelmiinne tai toimintaanne seuraavissa tilanteissa, olettaen mahdollisuuden kohtuulliseen siirtymäaikaan:

A) henkilötunnuksen välimerkki muutetaan tai lisätään uusi välimerkki

B) henkilötunnuksesta poistetaan sukupuolietieto

C) henkilötunnuksesta poistetaan syntymäaika

D) henkilötunnuksen muoto muutetaan kokonaisuudessaan erilaiseksi merkkisarjaksi

Olettaen, että henkilötunnuksen uudistamisen toteutetaan kohtuullisella siirtymäajalla toteuttamistavalla on aina vaikutuksia järjestelmiimme mukaan lukien käytössä olevat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmät. Yhden merkin poisto tietokentästä tai uuden

tietokentän lissäminen vaatii määrittelytyön, toteutuksen ja testauksen sekä yhteentoimivuuden varmistamisen järjestelmien välillä sekä aikaisemmillä henkilötunnuksilla tuotettujen asiakirjojen konvertoinnin uudelle henkilötunnukselle. Kustannukset kertaantuvat suhteessa käytössä olevien tietojärjestelmien lukumäärään sekä kansallisiin tietovarantoihin. Mikäli henkilötunnuksen muoto muutetaan kokonaisuudessaan erilaiseksi merkkisarjaksi, siirtymäaika luonnollisesti on oltava huomattavasti pidempi ja vaatii erityisen huolellista ja portaittaista toteutuksen suunnitelmaa sekä kustannus-hyötyvertailun.

Muut kommentit

Muita kommentteja väliraportista tai selvityksen kohteesta

Henkilötunnuksen uudistaminen näkemyksemme mukaan tekisi tarpeettomaksi myös nykyisten sosiaali- ja terveydenhuollossa hankaluuksia aiheuttavan tilapäisten yksilöintitunnisteiden käytön. Mikäli henkilötunnuksen uudistaminen ei toteutuisi, näkemyksemme mukaan ainakin tilapäisen yksilöintitunnisteen yhtenäinen käytäntö olisi ratkaistava kansallisella tasolla

Avoin vastauskenttä

Tähän voitte kirjoittaa vapaasti jäsennellyn avovastauksen

-

Säkkinen Salla
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL

Konttinen Riitta